

20.12.2010

Dnrot 2562/4/09, 4325/4/09 ja 1181/4/10

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Minna Verronen

YHTEYDENPIDON RAJOITUKSESTA ON TEHTÄVÄ PÄÄTÖS VIIVYTYKSETTÄ

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 26.6.2009–26.3.2010 välisenä aikana lähettämissään kantelukirjoituksissa - - - kaupungin sosiaaliviraston eri viranhaltijoiden menettelyä.

- - -

2) Kantelija arvosteli sosiaalityöntekijän menettelyä, koska hän ei ollut saanut kertomansa mukaan pyynnöstään (puhelimitse 26.6.2009 ja kirjallisesti 1.7.2009) huolimatta poikansa yhteydenpidon rajoittamisesta tehtyä päätöstä kuulemisasiakirjoineen tiedokseen. Lisäksi hän kertoi, etteivät sosiaalityöntekijät olleet toimittaneet kaikkia hänen suullisesti 16.10.2008 ja 28.11.2008 pyytämäänsi asiakirjoja hänelle tiedoksi.

3) Kantelija arvosteli - - - kaupungin sosiaalityön johtajan viivyttelyä yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen tekemisessä ajalle 11.8.–29.9.2009. Lisäksi hän kertoi, että hän ei ollut saanut päätöstä, joka koskisi 9.7.–10.8.2009 välisenä aikana ollutta yhteydenpidon rajoittamista.

- - -

4

RATKAISU

Katson - - - kaupungin sosiaali- ja perhepalveluiden menetelleen hallintolain vastaisesti siinä, että rajoittamispäätöksen tekeminen oli viivästynyt kohtuuttomasti.

Kiinnitän - - - kaupungin sosiaali- ja perhepalveluiden huomiota siihen, että huostaanotetun lapsen puheluiden rajaamisesta täytyy tehdä päätös silloin kun lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä on tosiasiallisesti rajattu ja lapsen vanhempi on pyytänyt päätöstä.

- - -

4.5

Yhteydenpidon rajoittaminen

4.5.1

Velvollisuus tehdä päätös

Kantelija kertoi, että hän ei ollut saanut päätöstä, joka olisi koskenut 9.7.–10.8.2009 välisenä aikana ollut yhteydenpidon rajoittamista. Lisäksi hän kertoi pyytäneensä sähköpostitse jo 1.7.2009 sosiaalityöntekijältä päätöstä, jossa olisi rajoitettu lapsen yhteydenpitoa sukulaisiin.

Sosiaalityön johtajan selvityksen mukaan sosiaalivirastossa ei ollut tehty yhteydenpidon rajoittamista koskevaa päätöstä ajalle 9.7.–10.8.2009. Tämä johtuu siitä, että sosiaalitoimen näkökulmasta siihen ei ollut perusteita. Perusteeksi ei selvityksen mukaan riittänyt se, että kyseessä oli laitoksessa vallitseva käytäntö. Tämän ajanjakson aikana asiakaskertomuksen mukaan lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä oli keskustellut lapsen puheluista kotiin ja sopinut sijaishuoltoapaikan kanssa siitä, että lapsi voi soittaa kotiin kolme kertaa viikossa. Asiakassuunnitelmaneuvoittelussa 11.8.2009 määrättyä nostettiin selvityksen mukaan viiteen kertaan viikossa. Puhelujen osalta ei selvityksen mukaan voida katsoa, että kyseessä olisi varsinainen rajoittamistoimenpide, koska puhelujen määrä viikoittain oli kuitenkin kohtuullinen. Pienryhmäkodin käytännöistä huolimatta lapsi oli rippileirillä 20.–25.7.2009 ja rippijuhlat järjestettiin kotona 26.7.2009.

Sosiaalityön johtajan selvityksen mukaan puhelujen rajoittaminen oli menettelyvirhe. Sosiaalityöntekijän olisi pitänyt tehdä rajoittamispäätös siitä, että puhelut rajattiin kolmeen kertaan viikossa lastensuojelulain 63 §:n mukaan.

Oikeudellinen arviointi

Lapsen sijaishuoltoon kuuluu myös oikeus yhteydenpitoon lapsen vanhempiin, sisaruksiin tai muihin läheisiin (lastensuojelulain 54 §). Tätä oikeutta voidaan rajoittaa vain lastensuojelulain 63 §:n mukaisella päätöksellä yhteydenpidon rajoittamisesta.

Lastensuojelulain 63 §:n 2 momentin mukaan lyhytaikaisesta, enintään 30 vuorokautta kestävästä 62 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta rajoittamisesta voi päättää myös lastensuojelulaitoksen johtaja. Jos rajoittamista on tarpeen jatkaa tai se on alun perin tarpeen määrätä 30 vuorokautta pidemmäksi, päättää asiasta lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Lastensuojelulain mukaan yhteydenpidosta lapsen ja hänen läheistensä välillä sovitaan ensisijaisesti asiakassuunnitelmassa, johon kirjataan myös suunnitelma yhteydenpidosta ja sen toteuttamisesta (30 §). Lastensuojelulain perusteluiden mukaan suunnitelmaan olisi hyvä kirjata myös se, miten vanhempien ja muiden läheisten suunnitelmalle antamasta hyväksymisestä on varmistettu (HE 225/2004, s. 74). Jos asianosaiset hyväksyvät suunnitelman yhteydenpidon pohjaksi, valituskelpoista päätöstä ei lain mukaan tarvita.

Lastensuojelun asiakaskertomuksesta (asiakaskäynnit 24.6.2009) ilmenee, että lasta ja hänen vanhempiaan oli kuultu erikseen - - - sosiaalivirastossa 24.6.2009. Merkintöjen mukaan kaikki olivat vastustaneet lapsen sijoittamista sekä sijaishuoltoapaikan muutosta. Sen sijaan yhteydenpitoa koskevia asioita ei merkintöjen mukaan ollut käsitelty.

Lastensuojelun asiakaskertomuksen muistiinpanoista ilmenee, että sosiaalityöntekijä oli soittanut pienryhmäkodin työntekijälle 29.6.2009. Tuolloin työntekijä oli todennut, että pienryhmäkodin käytäntöihin kuuluu sijoituksen kahden kuukauden ajan jakso, jolloin nuori ei käy kotonaan. Usein nuori ei ole myöskään puhelimitse yhteydessä perheeseensä. Lapsen kohdalla pienryhmäkodissa oli ajateltu, että tämä voisi soittaa lyhyitä kuulemispuheluita äidilleen kolmesti viikossa ohjaajan läsnä ollessa. Puheluiden kohdalla käytäntö on suunniteltu kahdeksi viikoksi sijoituksen alkamisesta, tämän jälkeen tilanne arvioidaan uudelleen. Lastensuojelun asiakertomuksen muistiinpanojen mukaan sosiaalityöntekijä oli 8.7.2009 käynyt puhelinkeskustelun pienryhmäkodin työntekijän kanssa. Tuolloin kirjaus: "[lapsen nimi] puhelut vanhemmille sovittu 3x/vko/5min kerrallansa". Lisäksi "Sovitaan, että puheluja voisi pidentää 10 minuuttiin, mikäli [lapsen nimi] ei kovasti ala oireilemaan."

Lastensuojelun asiakaskertomuksen muistiinpanojen mukaan sosiaalityöntekijä oli kirjannut pienryhmäkodin työntekijän soiton 13.7.2009. Kirjauksen mukaan ”Sovittu [lapsen nimi] soittopäivät kotiin maanantai, torstai ja lauantai 10 minuuttia kerrallaan. [Pienryhmäkodin nimi] työntekijöitä huolestuttaa [lapsen nimi] kännykän käyttö, että soitteleeko sovittujen soittoaikojen ulkopuolella kotiinpäin. Sovitaan, että he tarkkailevat kännykän käyttöä”.

Katson asiassa selvitettyksi, että lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä puhelimitse oli rajattu. Asiasta olivat sopineet - - - kaupungin sosiaalityöntekijä ja pienryhmäkodin työntekijä.

Kantelija oli pyytänyt sosiaalityöntekijältä sähköpostiviestissään 1.7.2009 päätöstä lapsensa yhteydenpidon rajoittamisesta sukulaisiin. Ajalta 9.7.–10.8.2009 ei päätöstä ollut kuitenkaan tehty.

Kiinnitän - - - kaupungin sosiaali- ja perhepalveluiden huomiota siihen, että puheluiden rajaamisesta täytyy tehdä päätös silloin kun lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä on tosiasiallisesti rajattu.

4.5.2

Yhteydenpidon rajoittamispäätöksen viivästyminen

Kantelija kertoi saaneensa yhteydenpidon rajoittamispäätöksen vasta 5.1.2010. Rajoituspäätös koski aikaa 11.8.–29.9.2009. Menettelyn johdosta hän kertoi menettäneensä muutoksenhakuoikeuden, jolla olisi voinut puuttua asian täytäntöönpanoon sekä päätöksen virheellisiin sisältöihin. Kantelijan mukaan asianosaisia ei myöskään kuultu hallintolain edellyttämällä tavalla.

Sosiaalityön johtajan selvityksen mukaan lapselle oli tehty rajoittamispäätös koskien kotilomia ajalle 11.8.–29.9.2009. Selvityksen mukaan lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmisteli päätöstä elokuussa 2009 ja antoi sen johtavan sosiaalityöntekijän tarkastettavaksi. Tämä ohjeisti muutamilla korjauksilla, jotka vastaavan sosiaalityöntekijän piti päätökseen tehdä. Syyskuun alussa johtava sosiaalityöntekijä jäi sairauslomalle ja selvityksen mukaan oletuksena oli, että sosiaalityöntekijä toimii annettujen ohjeiden mukaisesti. Sosiaalityöntekijä itse oli pitkällä sairauslomilla koko loppuvuoden, joten asia jäi sen takia hoitamatta.

Selvityksen mukaan sosiaalityön johtaja vahvisti päätöksen lopulta 17.11.2009 ja samana päivänä se lähetettiin saantitodistuksella mm. lapsen molemmille vanhemmille. Vanhemmat eivät kuitenkaan selvityksen mukaan hakeneet päätöksiään postista vaan ne palautuivat sosiaalivirastoon 22.12.2009. Selvityksen mukaan äidille päätös annettiin asiakassuunnitelmaneuvoittelussa 5.1.2010 ja isälle 23.4.2010.

Selvityksen mukaan asianosaisten kuulemiset oli kirjattu päätökseen. Asiakasneuvottelussa 11.8.2009 molemmat vanhemmat sekä lapsi olivat ilmaisseet mielipiteinään vastustavansa rajoituspäätöstä.

Päätöksenteon viivytyksettömyys

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 6 §:n mukaan sosiaalihuollon järjestämisen tulee perustua viranomaisen tekemään päätökseen. Hallintolain 43 §:n mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisesti ja se on myös perusteltava siten kuin saman lain 45 §:ssä säädetään. Hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Hallintolain mainittu säännös viivytyksettömästä käsittelystä ei sisällä nimenomaista säännöstä siitä, missä ajassa asia tulee käsitellä. Näkemykseni mukaan käsittelyajan viivytyksettömyyttä arvioitaessa

on otettava huomioon päätettävän asian merkitys asianosaisille. Mitä suurempi merkitys ratkaisulla on asianomaisen jokapäiväisen elämän kannalta, sitä joutuisampaan käsittelyyn asiassa tulee mielestäni pyrkiä. Näkemykseni mukaan sijaishuollossa olevan lapsen oikeus pitää yhteyttä vanhempiinsa ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin on yksi tärkeimmistä kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeuksista.

Saadun selvityksen mukaan rajoittamispäätöksen tekeminen on viivästynyt kohtuuttomasti (yli kolme kuukautta). Tapahtuneen johdosta kiinnitän - - - sosiaalitoimen huomiota siihen, että viranomainen ratkaisee tällaiset lapsen etuun liittyvät asiat viivytyksettä. Tässä tarkoituksessa lähetän - - - sosiaalitoimelle jäljennöksen tästä ratkaisustani.

Sen sijaan päätöksen tiedoksiannossa ei ole näkemykseni mukaan viivytelty, koska se on selvityksen mukaan lähetetty samana päivänä saantitodistusta vastaan tiedoksi.

Painotan vielä, että vaikka kysymys lastensuojelulain mukaan onkin lapsen oikeudesta yhteydenpitoon, kysymys on myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan takaamasta lapselle ja lapsen vanhemmille kuuluvasta perhe-elämän suojasta.

- - -

5 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdissa 4.5.1 ja 4.5.2 esittämäni käsityksen - - - sosiaali- ja perhepalvelunmenettelyn lainvastaisuudesta tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän sosiaali- ja perhepalvelulle jäljennöksen tästä päätöksestäni. - - -